

Instytut Pamięci Narodowej

<https://ipn.gov.pl/pl/historia-z-ipn/190906,Marek-Handerek-Sowieckie-zbrodnie-i-represje-wobec-obywateli-polskich-po-17-wrze.html>
26.02.2026, 15:56

Marek Hańderek: Sowieckie zbrodnie i represje wobec obywateli polskich po 17 września 1939 roku

Kilkanaście dni po niemieckim ataku na Polskę z 1 września 1939 r. Związek Sowiecki wypełnił swoje zobowiązanie dotyczące Polski zawarte w tajnym protokole paktu Ribbentrop-Mołotow z 23 sierpnia 1939 r.

[Armia Czerwona](#) [Komunizm](#) [Okupacja sowiecka](#) [Zbrodnie sowieckie](#)

17.09.2026

Zobowiązaniem tym był zaskakujący dla władz polskich atak 17 września na wschodnie tereny kraju. Fakt, że kierownictwo II Rzeczypospolitej nie spodziewało się napaści ze Wschodu wynikał m.in. z tego, że oba kraje obowiązywał pakt o nieagresji.

Sowiecki najazd

ZSRS oficjalnie nie wypowiedział Polsce wojny, wręczając jedynie ambasadorowi w Moskwie notę, informującą, że państwo polskie przestało istnieć i Armia Czerwona weźmie w opiekę Białorusinów i Ukraińców zamieszkujących wschodnie tereny II Rzeczypospolitej. Władze polskie także nie wypowiedziały wojny Związkowi Sowieckiemu, więc formalnie w relacjach obu państw stan taki nie zaistniał. W praktyce jednak w różnych częściach Kresów Wschodnich RP straż graniczna, wojsko, a nawet ludność cywilna stawiały opór wkraczającym bolszewikom.

Sowieci wobec czynnego oporu

Jedną z cech charakterystycznych niewypowiedzianej wojny polsko-sowieckiej rozpoczętej 17 września 1939 r. były liczne represje i zbrodnie ze strony najeźdźców. W pierwszej kolejności dotyczyły one tych, którzy czynnie wzięli udział w obronie kraju. Wojskowi oraz cywile, którzy pod naporem przeciwnika ostatecznie byli zmuszeni zaniechać walki, wielokrotnie byli za swój opór mordowani. Najbardziej wymowny jest los ok. 300 obrońców Grodna, którzy za swoją waleczność zostali rozstrzelani, pomimo że w ich szeregach było wielu cywilów, w tym kilkunastoletni chłopcy.

Armia Czerwona oraz NKWD brutalnie obchodziły się także z obrońcami straży Korpusu Ochrony Pogranicza. Tam, gdzie żołnierze KOP stawiali zacięty opór, często dochodziło do rozstrzeliwań, będących wyrazem odwetu. Przykładem mogą być Kalety i Lipiany nad Kanałem Augustowskim, gdzie rozstrzelano kilkunastu żołnierzy KOP. Czesław Grzelak szacuje, że wskutek trzytygodniowych działań wojennych Armii Czerwonej na terytorium II Rzeczypospolitej, śmierć poniosło ok. 1,5 tys., obywateli polskich.

► [Czytaj więcej na portalu przystanekhistoria.pl](#)

[Poprzedni Strona](#)

[Następny Strona](#)

Armia Czerwona, komunizm, Okupacja sowiecka, Zbrodnie sowieckie

Artykuł

Rzołnierze Armii Polskiej!

Pańsko-burżuazjny Rząd Polski, wciągnowszy Was w awanturystyczną wojnę, pozornie przewaliło się. Ono okazało się bezsilnym rządzić krajem i zorganizować obronę. Ministrzy i generałowie, schwycili nagrabiłone imi złoto, tchórzliwie uciekli, pozostawiają armię i cały lud Polski na wolę losu.

Armia Polska pocierpieła surową porażkę, od którego ona nie oprawić wstanie się. Wam, waszym żonom, dzieciom, braciom i siostram ugraża głodna śmierć i zniszczenie.

W te ciężkie dni dla Was potężny Związek Radziecki wyciąga Wam ręce braterskiej pomocy. Nie przeciwie się Robotniczo-Chłopskiej Armii Czerwonej. Wasze przeciwienie bez korzyści i przerzeczono na całą zgubę. My idziemy do Was nie jako zdobywcy, a jako wasi braci po klasu, jako wasi wyzwolenicy od ucisku obszarników i kapitalistów.

Wielka i niezwołczona Armia Czerwona niesie na swoich sztandarach procującym, braterstwo i szczęśliwe życie.

Rzołnierze Armii Polskiej! Nie proliwacie doremnie krwi za cudze Wam interesy obszarników i kapitalistów.

Was przymuszają uciskać białorusinów, ukraińców. Rządzące koła Polskie sieją narodową różność między polakami, białorusinami i ukraińcami.

Pamiętajcie! Nie może być swobodny naród, uciskające drugie narody. Pracujące białorusini i ukraińcy—Wasi procujące, a nie wrogi. Razem z nimi budujcie szczęśliwe dorobkowe życie.

Rzucajcie broń! Przechodźcie na stronę Armii Czerwonej. Wam zabezpieczona swoboda i szczęśliwe życie.

*Naczelny Dowódca Białoruskiego frontu
Komandarm Drugiej Rangi Michał KOWALOW.*

17 września 1939 roku.

Sowiecka ulotka do żołnierzy polskich, 17 września 1939